

Israel, det hellige land

Israel har stor betydning for jøderne. Det var det land, israelitterne blev lovet i pagten mellem Gud og den jødiske stamfader Abraham. Pagten indebar at Jahve, det hebraiske navn for Gud, ville være Israels Gud og beskytter, og at menneskene skulle være hans folk og adlyde ham.

Et af jødernes helligste steder ligger i byen Jerusalem, fordi det var her, det jødiske tempel lå. Templet blev anset for at være Guds bolig. Igenem historien er templet blev ødelagt, genopbygget og ødelagt igen. I dag er den eneste rest af templet vestmuren, også kaldet 'Grædemuren', fordi det er her, jøderne sørger over ødelæggelsen af templet.

Grædemuren i Jerusalem, Wikimedia

En del af Grædemuren og pladsen foran er indhegnet og forbeholdt jødiske mænd. Når man kigger igennem hegnet, kan man se talende, bedende og syngende mænd. Her føler de Guds nærvær mest. Nogle putter små sedler i murens sprækker, der allerede er fyldt med hvide sedler påskrevet bønner. De fleste bærer jødiske kendetegn som kalot, en lille rund hat, eller har slangekrøller, som er karakteristisk for de ortodokse jøder. På pladsen findes der også læsepulte og stole, som mændene kan bruge, når Torahen skal studeres.

Papirstykker med bønner gemt i Grædemuren, Wikimedia

Ikke-jødiske turister og kvinder kan komme tæt på muren ved siden af mændenes indhegning, men for at komme i nærheden af området skal man først igennem et check-point bemannet med bevæbnede vagter.

Shabbat i synagogen

I Danmark kalder vi den jødiske kirke for en synagoge. 'Synagoge' er det græske ord for forsamlingshus, og faktisk kan alle lokaler bruges til den jødiske gudstjeneste, hvis det bare er udstyret med et skab og en lampe. I skabet gemmes det allerhelligste i synagogerummet: torahrullerne – De fem Mosebøger. En del af gudstjenesten går ud på at åbne torahskabet, tage rullerne ud, læse højt fra Torahen og sætte rullerne tilbage i skabet.

Foran torahskabet hænger en lampe, som altid er tændt. Den skal minde jøderne om det evige lys, der lyste i templet i Jerusalem.

Midt i rummet er der som regel en forhøjning med en læsepult. Den kaldes 'bimah' og bruges, når der skal læses op fra torahrullerne.

Der læses op fra Torahen i en synagoge i Israel, Wikimedia

Den jødiske præst kaldes en rabbiner, som betyder 'min mester' på hebraisk. Rabbinerens vigtigste opgaver er at undervise menigheden i Torahen og hjælpe folk med at forstå de jødiske regler og love. For at blive rabbiner skal man have studeret længe og kende den jødiske lov. Rabbineren deltager også i gudstjenesterne i synagogen, hvor han holder prædikener og fortolker de jødiske skrifter for menigheden.

I ortodokse synagoger sidder mænd og kvinder adskilt. Det begrundes med, at det som regel kun er mænd, som er pålagt at deltage i den ortodokse gudstjeneste. Kvinderne kan vælge at lytte med, men de behøver ikke deltage. I reformmenigheder sidder kvinder og mænd sammen, alle deltager på lige fod i gudstjenesten, og kvinder kan også være rabbinere. I konservative menigheder kan der være ligestilling mellem kønnene. Både i reformjødedom og konservativ jødedom er det dog den enkelte menighed, der tager stilling til graden af ligestilling.

Synagogen i Krystalgade, Jødisk Informationscenter

Den jødiske gudstjeneste er på mange måder anderledes end den kristne og muslimske. Lørdagens store shabbatgudstjeneste varer ca. tre timer. Det kan virke som rigtig lang tid, hvis man skal sidde stille og lytte meget, men det skal man heldigvis ikke i en synagoge. Her er der masser af snak og uro, børnene løber rundt imellem bænken, og der sludres og sladres blandt de voksne.

Politi i Krystalgade

I Danmark findes der kun få synagoger. Den største og mest kendte ligger i Krystalgade i København. Pga. terrortruslen mod det jødiske

samfund bevogtes synagogen af bevæbnede vagter, politi og soldater. Det samme gælder den jødiske skole, Carolineskolen.

Jødiske symboler

Davidsstjernen er et universelt anerkendt symbol på jødedommen. Den vises i staten Israels flag, og mange jøder, både mænd og kvinder, bærer stjernen som halssmykke. På hebraisk hedder stjernen "Magen David", hvilket betyder 'Davids Skjold'. Under Anden Verdenskrig tvang Nazityskland jøderne til at bære en davidsstjerne - gul med sorte bogstaver - så de let kunne identificeres.

Israels flag, Wikimedia

Kalotten – eller kipaen, som den også kaldes – er en lille rund hat, der dækker issen. Den kan være lavet af mange forskellige slags stof og kan være i alle farver. Nogle har også billeder på deres kipa, f.eks. logoet fra deres yndlings-fodboldhold, disneyfigurer eller noget andet, de godt kan lide. I synagogen i København skal mændene bære kipa, og mange bruger den også hjemme, f.eks. ved højtidet og under shabbat-måltidet, som spises om fredagen.

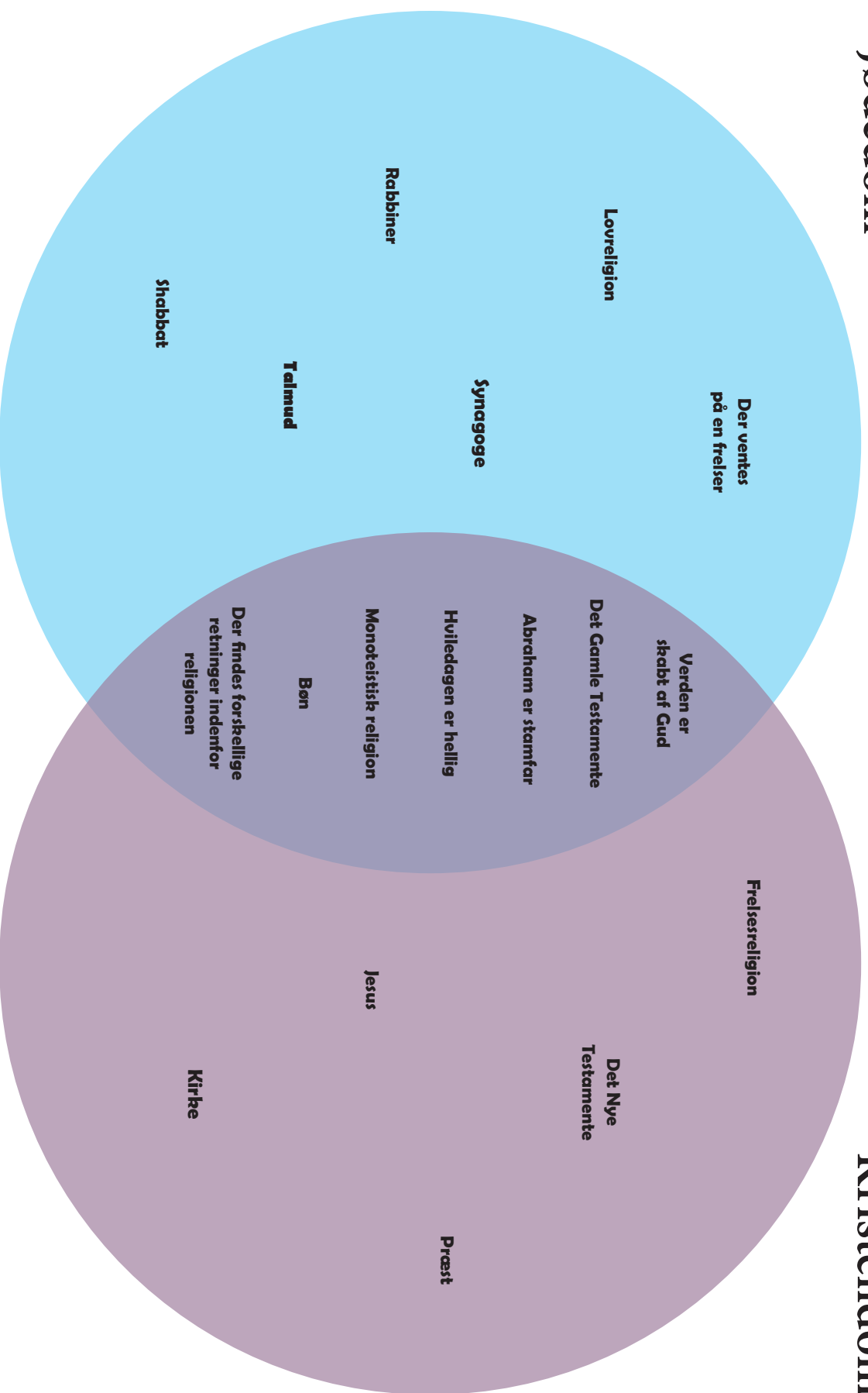
Kipaer til salg i Jerusalem, Wikimedia

VENN-diagram - facitliste

Jødedom

Kristendom

Hvad er jødedom?

**Verden er
skabt af Gud**

**Det Gamle
Testamente**

**Abraham
er stamfar**

**Hviledagen
er hellig**

**Monoteistisk
religion**

Bøn

**Der findes
forskellige
retninger inden
for religionen**

Lovreligion

**Der ventes
på en frelser**

Synagoge

Rabbiner

Shabbat

Talmud

**Det Nye
Testamente**

Jesus

Kirke

Præst

Frelsesreligion

Undersøg forskellige jødiske leveregler. Brug linket eller scan QR-koderne for at se videoerne og læse en artikel. Bagefter skal I dyste om jeres viden i quizzen Jeopardy.

Shabbat

Shabbat er den jødiske hviledag. Der er mange traditioner og ritualer forbundet med den særlige dag.

<https://www.youtube.com/watch?v=9VGB48ROhKk>

SHABBAT

BØN

Bøn

De rituelle bønner er vigtige for jødedommen.

https://www.youtube.com/watch?v=2YBKT_F1ge4

Omskærelse

Videoen er fra 2020.

Der er på nuværende tidspunkt (2025) ikke lavet et forbud mod omskærelse i Danmark.

<https://www.youtube.com/watch?v=agvhFDapzyg&t=195s>

OMSKÆRELSE

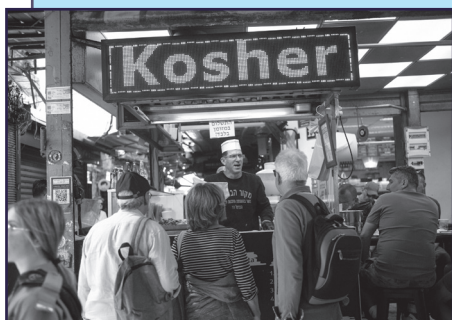
KOSHER

Kosher

De jødiske spiseregler er dikteret ud fra tekststeder i Mosebøgerne.

<https://www.religion.dk/leksikon/kosher>

Shabbat	Bøn	Kosher	Omskærelse	Jødedom classic
100	100	100	100	100
200	200	200	200	200
300	300	300	300	300
400	400	400	400	400
500	500	500	500	500

MENU

Team 1

0

+ -

Team 2

0

+ -

Team 3

0

+ -

Du skal nu dyste imod nogle af dine klassekammerater i quizzen Jeopardy. Spørg din lærer, hvem du skal spille med. Brug linket eller scan QR-koden for at finde spillet.
<https://jeopardylabs.com/play/jdedom-284>

JEOPARDY Spillevejledning:

- Inden I starter spillet, skal I vælge, hvor mange hold, I spiller med
- Første hold klikker på et felt i den kategori og til det beløb, de ønsker
- På skærmen ses nu et svar, f.eks.:

Antal gange jøder beder om dagen

Team 1

0

+ -

Team 2

0

+ -

Team 3

0

+ -
- Holdet, der har valgt kategori og beløb, skal formulere det spørgsmål, som passer til svaret. Start f.eks. spørgsmålet med "Hvad er..." eller "Hvem er..."
- For kontrol trykkes der på mellemrumstasten på computeren og det rigtige spørgsmål vises. Spilles der på mobil eller iPads trykkes på 'Spacebar' i øverste højre hjørne
- Hvis holdets spørgsmål var korrekt gives der pluspoint, og de må igen vælge kategori og beløb. Er spørgsmålet forkert, gives der minuspoint og turen går videre til næste hold

I skal nu i grupper undersøge den højtid, som I har fået tildelt af jeres lærer.
Læs de to artikler og skriv nøgleord ind i skemaet i rækken ud for jeres højtid. I kan enten bruge linket eller scanne QR-koden.

Rosh Hashana - det jødiske nytår

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/religion/5-ting-vide-om-det-joediske-nytaar-rosh-hashanah>

<https://joediskinfo.dk/vidensbank/rosh-hashana-joe-disk-nytaar>

ROSH HASHANA TEKST 1

ROSH HASHANA TEKST 2

Jom Kippur - forsoningsfesten

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/religion/de-10-vigtigste-ting-vide-om-yom-kippur>

<https://joediskinfo.dk/vidensbank/jom-kippur-sto-re-forsoningsfest>

JOM KIPPUR ARTIKEL 1

JOM KIPPUR ARTIKEL 2

Chanukkah - lysets fest

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/religion/de-10-vigtigste-ting-vide-om-hanukkah>

<https://joediskinfo.dk/vidensbank/chanukah-lysets-miraklernes-fest>

CHANUKKAH ARTIKEL 1

CHANUKKAH ARTIKEL 2

Pesach - den jødiske påske

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/religion/alt-du-skal-vide-om-pesach-den-joediske-paaske>

<https://joediskinfo.dk/vidensbank/alt-hvad-du-boer-vide-om-pesach>

PESACH ARTIKEL 1

PESACH ARTIKEL 2

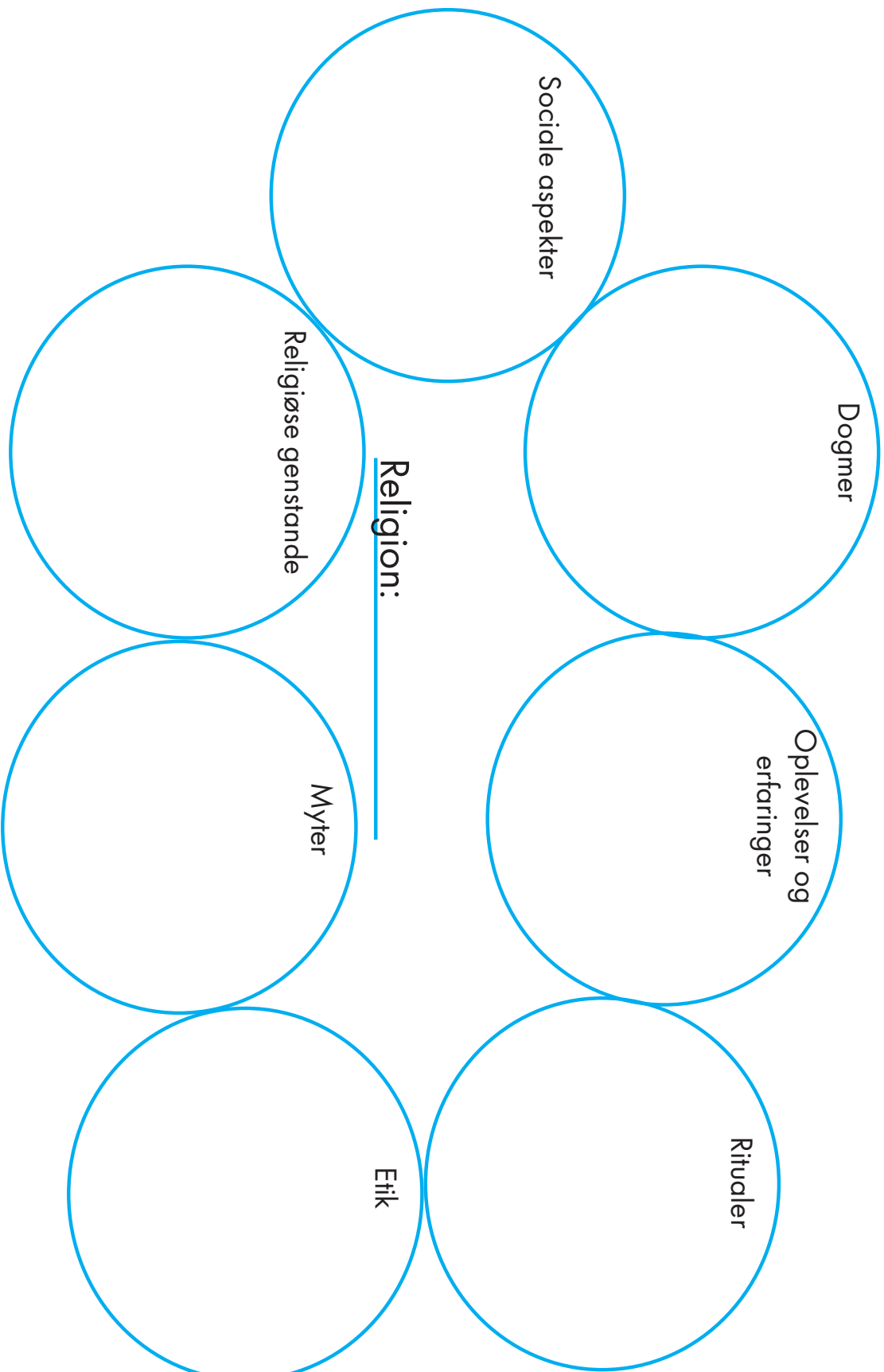

	Hvad markerer højtiden?	Hvilken betydning har højtiden for jøderne?	Hvornår i kalenderen finder højtiden sted?	Hvad gør man i forbindelse med højtiden?	Er der særlige madreter knyttet til højtiden?
ROSH HASHANA					
JOM KIPPUR					
CHANUKKAH					
PESACH					

Ninian Smart's 7 dimensioner

Fagord i forløbet

Tanakh

Torah

Talmud

Patriark

Moses

Pagt

Jahve

Messias

Ortodoks jødedom

Reform jødedom

Konservativ jødedom

Synagoge

Grædemuren

Torahruller

Davidsstjerne

Israel

Shabbat

Omskærelse

Kosher

Bøn

Rosh Hashana

Jom Kippur

Chanukkah

Pesach

Bar/Bat Mitzvah

Antisemitisme

Diaspora

Holocaust

Ghetto

